

Ко сије вјетар, жање буру

Цетиње, 28. септембра.

Политичка убиства закуцаше и на вратима Беча.

Аустријски министар правде у малу те не постаде жртва ужаснога атентата. Спасао се пуким случајем. Имао је да погине у сред парламента за вријеме држања јавне сједнице.

Скупштинска трибина може, дакле, једноме министру да донесе и опасност физичке смрти. До сад је свијет био навикао у парламентима гледати највиши суд само за политичко и морално убијање министара. „Царствујушча Вијена“ показала је у томе погледу савременим покољењима правац мети на грђе. Њени министри полазе у „дом суверенога народа“, да тамо за своје гријехе и неспособност буду политички пилотинирани, док их, међутијем, као што је показао поменути атентат, може стићи и та зла коб, да отуда буду изнесени као љешеви.

Са периферије царства, из далматинске вароши Шибеника, похитао је атентатор у Беч да дјелом удари темељ пропаганди начела својега смућенога мозга. Напунио је Бровнинг-револвер, увукао се неопажен међу посјетиоце скупштинских галерија и ту је очекивао згодан тренутак да изврши убиљачку замисао.

Истрже револвер у току говора социјалистичкога вође, који је нападао владу због пуцања на побуњени гладни народ, и нанишани у правцу министарскога стола, на министра правде.

Зашто баш на министра правде?

Је ли у њему у највишој мјери оличено зло, које се, по атентаторовоме схватању, згомилао над плећима становништва једне велике монархије? Свакако, значајна је чињеница, да је атентатор поред осталих министара у Бечу као објект политичкога атентата изабрао министра правде.

Растао је под топлим јужним небом далматинскога приморја. Запаљива крв једнога јужњака, ускипјела на ватри младости од двадесет седам година, потпирила је у атентаторовој души огањ превратничких мисли. Без довољне школе, која би му проширила душевни видокруг; без искуства у животу, које би му дало чисту свијест о допуштеном и недопуштеном, и без обезбјеђенога материјалнога опстанка, које би га чувало од странпутица очајања и грјешне равнодушности према својем и свачијем животу, — атентатор је лако постао несвијесно оружје злочина противу правнога поретка. Он је био њива, у којој је брзо могло донијети свој плод сјеме, које сију разни превратнички новинарски чланци и скупштински говори. Површно или

никакво образовање спријечило му је да отвори очи те да увиди, да у природи нема скокова и да пут преврата не води народе и државе у напредак и благодостање. Бујна младост дала му је храброст одлуке, да и живот изложи опасности за своју сулуду мисао, и тиме је постао члан оне војске, која махом ради своје незрелости по узроцима није одговорна ни за своја начела ни за њихова остварења.

По узроцима су одговорни они, који се у сличним приликама највише радују туђем злу. То су они, који мету пред туђим вратима, а не виде планине сметлишта пред својима. То су они, који сију вјетар по мирноме свијету због својих власничких и материјалистичких циљева. То је огроман дио бечке јеврејске штампе, која стално велича атентате и преврате у Русији. Велича их, да би запалила руско царство и разрушила у њем ред и мир и поступни напредак. Мислећи да тиме чини зло само својем непријатељу, та се штампа и не сјећа, да у исто вријеме спрема несрећу и средњи, у којој се налази. Ако је превратничке мисли слободно и корисно славити кад је у питању слабљење унутрашње снаге непријатељеве, зашто их не би било слободно ширити и на домаћем огњишту? За начела и мисли не постоји царина. Кад зла наука може бити штетна за мојега сусједа, под истим или сличним условима она неће бити корисна ни на домаћем огњишту.

Све културне државе данас сачињавају заједницу, у којој на свијема странама исти узроци изазивају исте пошљедице. Политичко убиство, које се проповиједа за Русију, може да донесе штету и за правни поредак у Аустрији. Ту и лежи подизање политичкога морала. Избор средстава у борби са противником треба да је у складу са постојећим погледима. Неограниченост избора средстава редовно бива кобна и за онога, ко је проповиједа или се њоме служи да би онемогућио својега супарника. Противник се на нескрупулозан начин може брже и лакше уништити, али неограниченом употребом средстава квари се и домаће становништво, којем се отвара апетит за слична недјела у сличним приликама.

Проповиједајући анархију у Русији и славећи атентате на руске министре, велики дио бечке јеврејске штампе потпалио је вољу за преврат и у ономе дијелу својега сопственога становништва, у којем постоје слични узроци и расположења за немири неред. Зато атентатор из Шибеника и није прави злочинац. Он је само извршилац мисли омијех истијех, који сада од њега лицемерно перу руке, а који би га славили, да је пуцао на којега од министа-

ра из какве непоћудне им стране државе. Што су сијали, то су пожњели. Сију кроз своју јеврејску штампу код мрзних им држава вјетар, те зато у својој кући жању буру. У томе је она надземаљска освета за рђава дјела још на овоме свијету. У томе је трагика свакојега Макијавелисте с једне и бунтовника с друге стране, да редовно бивају усмрћени оним истим отровним ножем лажи и преврата, који забудају у срце својих противника.

Од туче до атентата

— Догађаји у аустријском парламенту —

Прошлог четвртка отворен је бечки парламент. Отварању парламента предходила је жестока туча, која је почела пред парламентом, а завршила је у ходишцима његовим, а прва сједница завршила се атентатом.

Све то најбоље показује какве прилике владају у аустро-угарској монархији, гдје се палицом и револвером морају у самом парламенту да разрачунавају и да насилним путем траже излаза из тешког стања, које је завладало у сусједној монархији.

И ако су овакви догађаји нечувени, ипак нијесу били изненадни, јер се од прилике могло наслућивати, да ће доћи до оштрих сукоба због тешких прилика, које тамо владају.

Туча између Чеха и Нијемаца

У Бечу су три чешке праватне т. зв. Коменскије школе затворене. Затворио их је бечки магистрат. Он је нашао да су зграде, у којима су ове школе смјештене, или трошне или тако саграђене, да не одговарају хигијенским и грађевинарским прописима. Тако је остало на стотинама чешке дјеце без школе, које су већ у великој потреби да почну рад. То је и изазвало међу Чесима буру негодовања и силно борбеније. Па и ако су Чеси радили све да ову забрану отклоне и да правду и закон поврате, није им успјело ништа да постигну.

Како нијесу имали никаквог начина да војују против оваквог безакоња, то су се пред отварање парламента окупили многобројни Чеси, да протестују противу држања Нијемаца према њима. Уз родитеље, оцеве и мајке, као и уз чешке посланике, дошла су и дјеца што су остала без школе. Хтјели су да траже заштиту од народног представништва кад је нијесу могли добити редовнијем путем.

Кад су дошли пред улаз у парламент, полиција им је спријечила пут. Заузимањем чешких посланика, они су најзад успјели да допру до главног улаза у парламент. Ту је сукоб и почео.

Њемачки радикални посланици, видјећи да Чеси нагну у парламент, направиле кордон пред улазом и не хтједоше Чехе пустити напријед. Због тога је између Чеха и Нијемаца настала свађа и препирка.

На то Чеси изаслаше са народним чешким посланицима депутацију од тридесет лица, да апелују за помоћ предсједништва парламента како би их узело у заштиту и израдило отварање школа.

Под предвођењем посланика депутација продре у зграду парламента, али како их Нијемци не пуштаху напријед и наваљиваху физички на њих да их истјерају, изроди се још јача свађа и настаде права битка. Шамарало се и тукло бездушно како је ко стигао и завладала је паклена дрека и вика. Најзад се испало за руком чешким посланицима да дјецу и жене извуку из ове гужве, која је била у предсобљу, и да их сјесте у ходник, посланике чега су се сами вратили међу Нијемце, да протестују противу њиховог насиља. Раздражени и наљућени њемачки посланици били су изван себе, те су грлили и псовали Чехе таквим ријечима, које се не налазе ни у једном парламентарном речнику, него се само чују међу олошем друштвеним.

Како је била опасност, да се туча обнови и да дође до крви, јер су Нијемци дограбили револвере, то је пред-

сједник позвао звонцем посланике у дворану и огласно отварање сједнице. То је и помогло, јер су се завађени раставили и ушли у дворану, гдје је отворена прва сједница парламента у јесењем засједану.

Под предвођењем предсједника чешког парламентарног клуба др. Фидлером десет чланова депутације пошло је код предсједника министарства барона Гауча, гдје су му представили како су њихови захтјеви праведни и да је затварање чешких школа незаконито, тражећи, да се чешке школе одмах отворе, како дјеца не би губила школску годину. На то им је министар обећао да ће учинити све што треба.

Тако се свршио први инцидент, али чешке школе у Бечу још нијесу отворене.

Атентат на министре

У томе је парламент већ био отпочео рад. Прво су посвршавани претходни послови, а по том је настало подношење интерпелација.

У тренутку, када је социјално-демократски посланик др В. Адлер интерпелисао због скупоће и протествовао што су онако тешко осуђени демонстранти, који су у Бечу демонстрирали противу скупоће, догодио се атентат.

Уз поклик: живела интернационала, са галерије је пало четири револверска хитца на клупе, за којима су сједили министри: правде, др Хоенбургер, и просвете, гроф Штирг. Два су танета пала у непосредној близини столице, на којој је био министар правде, два су ударила у столицу потпредсједника парламента Погачника, а један је од њих одсочио у сједиште предсједника парламента др. Силвестра. Нико од њих није био рањен.

Кад је одјекнуо пуцањ за пуцњем у дворани је настала нијема тишина и међу присутнима запрепашћење и страва. Министар правде скочио је са свог сједишта и полетио према столу предсједништва. Потпредсједник Инкл, који је руковао сједницом, дао је сигнал за опасност, те су сви улази били затворени.

Чим је прво запрепашћење прошло, полиција је потекла на галерију, одакле се пуцало, те ухватила атентатора.

Под притиском узбуђена посланици су поскакали са својих сједишта и стадоше да вичу социјалистима: „То су ваши другови“. Узрујаност је била велика.

На галеријама је такође била велика страва. Многе су даме понадале у несвијест.

Атентатор је одмах узет на саслушање.

Он је изјавио да се зове Никола Ваврак, рођен је 23. септембра 1886. год. у Дрнишу у Далманији, по занимању је столар, православне вјере, доброталан и социјалиста по увјерењу. Био је миран и присебан и одговарао је на све одлучно. Изјавио је, да је у Кини продао своје имање за 3000 круна и да се онда прошетао Далмацијом и дошао у Беч, да га разгледа. Тако га је један друг довео у парламент, гдје му је показивао цио распоред и поједине истакнуте личности. О самом се догађају изражава овако: Говор др Аллера слушао је с великим интересовањем, а нарочито његов протест због затварања демонстраната, који су 4. септембра устали противу скупоће. Тада је ошазно министра правде како се подругљиво смије говору овоме, те га је то разјарило, па је потегла револвер и стао на министра да пуца. Одрисио је да га је ико на то наговарао, а најмање пријатељ Паулин, столарски радник, који га је у парламент и довео.

Из његове најближе околине дознајемо ове појединости о њему:

Никола Ваврак младић је висок, мршав, плаве косе и оштра погледа. Припада познатој и поштеној породици од давна настањеној у Шибенику, а поријеклом из Црне Горе са Његуша. Отац му Јово био је добар и весео човек, и ако би чешће био. Браћа су му поштељаци и веселани. Стрип Његушев био је владичка пригородски. Никола је у породици најживљи, те је увијек био ексцентричан; особито је при изгредима политичким чешће падао у испале. Тако је у Свијету прекланске године са једне соколске свечаности, у војничком одијелу, викао: „живио социјализам!“ ради чега је био ухапшен. Починио је још неколико нередних политичке природе и против штампе, али опасним није изгледао, само што је ради својих ексцентричних идеја, које је најрадикалније, а и

духовито знао бранити, био је код својих другова социјалиста сматран претјераним. Прије неколико мјесеци дао се код шибеничког котарског поглаварства прогласити да је без конфесије!

Из Шибеника је отишао прошле седмице, собом је понио 500 кр. што је напредно, те је ваљда у намери да путује довао и у Беч пред који дан. Познајући његови жестоки и упаљиви темперамент мислимо, да су њега кад је стигао у Беч силно изружале пошљедице бившег штрајка: тешке осуде многих изгредника социјалиста, ради којих су органи правде, особито министар, били жестоко критиковани и прекоравани од социјалистичких новина; уз то жестоке агитације изборне у Отакрингу за социјалистичког посланика. То је све њега, жестоког социјалисту, изненада тако потресло, да је отишао у парламенат и демонстрирао пуцању из револвера; можда је имао намеру извести атентат, али та је морала бити ненадна и без икаква плана.

То веле о њему његови најближи! Међутим у цијелој околини, гдје је живио, познат је Никола био као егзотичан, претјеран и загријан младић. Волио је да пије и да расија и често је изгредило право тако, да је на све био готов. Осуђиван је много пута.

Овај догађај осудио је цио парламенат, па и сами социјалисти, који су се од њега оградиле.

Социјал-демократски орган у Бечу „Arbeiter Zeitung“, који је о овоме догађају допио чланак, забрањен је. Исто тако и франки лист „Pravo Lidu“. Бечка и сва у унутрашњости штампа тражи од владе да одмах предузме мјере противу скупоће како не би дошло још до горих случаја, јер је у нижим слојевима велика огорченост и узбуђеност.

Цетиње, 28. септембра

У државном главном рачуноводству у Биограду већ је спреман завршни рачун државних прихода и расхода за прошлу годину. Раније него икад до сада, тај је рачун прегледала Главна Ком-

трома и до свора биће завршен рачун општаклани. По завршном рачуну за прошлу годину има вишка прихода над расходима за 4,947.605 динара. Укупни приход износи 116.5 милиона динара, а расход 111,6 милиона. Суфицит је постигнут једним дијелом ради повећања државних прихода. Више је примљено до што је буџетом за 1910 год. предвиђено: од државне тропарнице преко 800.000 динара, од парнице 1,2 милијоне динара, од такса четврт милијона, од жељезница преко једног милијона, разних ситних прихода пола милијона и т. д. С друге стране, код буџета расхода постигнуте су уштеде, јер није потрошено 115 милијона, колико је буџетом за 1910 год. одобрено. Највеће су уштеде код министарства војног и дирекције државних жељезница (преко милијон динара). На основу оваког резултата, постигнутог у прошлој години, нови буџет за идućу годину саставља се с обзиром на то,

Провосе се вјести о противреволуцији у Сједињеној Португалцији. Многобројне особе, које су дошле из Опорта, приказују веома озбиљно тамошње догађаје. Пошто је покрет захватио цијели сјевер. Монархисте рачувају на различите елементе у пуковима, особито у коњници. Намјеравало се, да сви монархисти у градовима и селима сјeverа воју уочи ведање заповједну све општинске зграде и прогласе монархију. Републиканске чете угушиле су противреволуцију, али покрет се још вије свршио.

Солунске социјалисте прихватила су резолуцију, у којој се позивају све социјалисте у Турској и у другим балканским државама, да пораде око оснивања балканске коафирерације. У резолуцији се уједино протестује против протјеривања Талијана у Турској.

Против вјести што се шире у иностранству листовима, као да је Русија предузела кораке да опет изнесе питање о Дарданелима, са падлежне руске стране изјављује се, да ово питање сада није актуелно.

Новосадска варошка скупштина ријешила је, да од сада општина Новосадека даје годишњу субвенцију 1500 круна српском народном позоришту у Новом Саду.

Отоманска влада бјеше ријешила, да се у року од три дана имају протјерати из Турске сви Талијани. Има их преко 50.000 по турскоме царству. На наговарање Њемачке, Турска је јуче опозвала ту наредбу.

Кад би Талијани били протјерани из Турске, тад не би имао ко да врши радове на анадолској жељезници, коју је у концесију добила њемачка влада. Талијани су готово једини радници на тој прузи. И тако је Њемачка задовољила и својега савезника и своје интересе у Анадолији.

По паду Триполиса

Сва талијанска штампа, чак и социјалистичка, доноси одушевљене поздраве својој отаџбини поводом пада Триполиса. „Борнале д'Италија“ пише, да се последице четрнаест стољећа опет заблестао грб Рима на зидинама Триполиса. Талијанска тробојка, која се леписа изнад вароши, даје очигледан доказ, да је дошао крај дугоме периоду варварства. Лист „Корriere д'Италија“ вели, да заузећу Триполиса није жртвована ни једна лађа ни један живот војнички. Мудро спремно, одлучно изведено, то заузеће оличава остварење жеља цијеле Италије.

Бомбардовање Медове

Овомад је пред Сан Ђовани ди Медуа допловила једна талијанска контра торпедњача Два официра и неколико војника сншли су са исте у барку и упутили се у пристаниште да претраже Лојдов пароброд и неке турске једрењаче, не носе ли можда муницију. Турска војска чим је спазила талијанску војничку барку, одмах је отворила противу исте топовску наљбу. Барка је потонула. На то је талијанска торпедњача с мјеста почела бомбардовати Сан Ђовани ди Медуа, у којој су топовска ђулад разрушила царинарницу и здање лучке управе. Један турски војник је погинуо. Талијани није су имали губитка.

Турска мобилизација

Бугарски листови јављају, да је из Цариграда издана наредба за мобилизацију једренскога корпуса. Много упада у очи, да су хришћански обавезници искључени од мобилизације, нарочито за артиљерију.

Поморска битка у Црвеном Мору

Париски листови биљеже глас, да је ономад у Црвеном Мору била поморска битка између талијанских и турских торпедњача. Талијани су, вели се, побједили са великим губитцима.

Зову Европу у помоћ

Турци зову Европу у помоћ. У Цариграду у Светој Софији искупило се неколико хиљада Турака и ту су одржали збор, на којем су донјели одлуку, да се упути апел на сву Европу, на сав просвијећени свијет, да види „неправду и насиље“, које је Италија учинила Турској.

Одлука тога збора гласи овако: „Чу нас, моћна и просвијећена Европа! Италија, која себе убраја у Велике Силе, бацила је под ноге правду и правду. Згазила је писани уговор и то на такав начин, од којег мора поцрвенити образ и каква дивљача. Ма да јој ми Турци нијесмо дали ни најмањега повода, она нас је ипак бездушно напала, само да се дочена Триполиса, који је кроз вијекове био саставни дио нашега царства.

Ако ти, моћна Европа, ако сви ви цивилизовани народи ћутке пријећете преко оваквога насртаја на правду и људско достојанство и на најсветија човјекова осјећања, шта ли ће да мисли Исток о вама, западњацима, и вашој просвијећености? Шта ли ће да мисли нарочито муслимани, који чезну за том вашом цивилизацијом и захтијевају, да пођу вашим стопаном!

Не би ли то ћутање муслиманима могло донијети горко разочарење, које би било кобно за мир?

Није ли ово питање достојно твоје пажње, о моћна, просвијећена Европа?“ — „Шта — обраћа се на ову резолуцију један цариградски старотурски лист — зар празним ријечима и зборовима да бранимо права нашега царства! Оставимо те беснослисце, па се бранимо сабљама, и развијмо свети Пророков барјак за славу и величину ислама!“

Хроника

— Жалбе против штампе — Недемократске мисли демократскога вође —

Жалбе против штампе. Са стране полудржавних кругова у Биограду подигнуте су у јавности опште жалбе против већег дијела српских листова, нарочито биоградских. Осуда је оштра, у многоме правична, и ако понегдје претјерана. За-

мјера се српској штампи најприје на њеноме рђавоме тону, којим расправља питања личног и општега карактера. Преташује јој се неспособност и неподобност за задатак јавне ријечи. Бива осуђивана због велике разуданости, па и због неродољубља.

Занимљиво је утврдити, ко сада највише оптужује српску штампу? Оптужују је биоградски мјеродавни фактори, који су регрутовани из радикалне странке. Ово је веома потребно нагласити.

Радикални политичари, док су водили опозицију, имали су прву ријеч и у српској штампи. Они су однеговали читаву генерацију јавних радника, који и сада раде са пером у руци. Данашњи представници српске јавности махом су ученици радикала. Све рђаве особине својих учитеља они су наслиједили и до виртуозности их развили. Онај дио данашње српске генерације, који себе неће да сматра учеником радикала, ипак је у младости својој био под штетним утицајем њихових метода у политици. Ма да нерадо, ипак су примили од њих понеке зле особине. Кад бијаху у опозицији, радикали су путем штампе стално водили огорчену борбу са представницима највише државне власти. Више ради власничких циљева, него ради својих начела — то се сада јасно види — рушили су углед и пријестола, и владе, и државе. Уносили су у јавне односе отров личне распри. Забајали су свуда, тровали омладину, разоравали породични мир, плували на владаоца и брљали министре. Није криковали, већ су рушили. Чак и личну част противника свдлачили су у глуп политичке борбе. Растворили су читаво друштво, ослабили животну моћ данашње наше генерације, потконали у њој основе морала, разрили вјеру у ауторитете народне и државне, и кад су све то тако лијепо удешили и спремили терен за потуну анархију одозго и одоздо, дочепали су се власти и примили су и сами тешко бреме управе над народом и државом. Сад виде, да је једно ларма по сокацима и шкрабање по скандалозним политичким листовима, а сасвијем нешто друго тешки рад за народ и државу са министарских столица.

Али, дошкан увидјеше. Министри не могу сами радити. Треба им помагача. А те помагаче радикали су деморалисали док су били у опозицији. Засјели су на министарске столице, испод којих је остала једна разорљива генерација — ученици радикала, некадашњих дугогодишњих бесомучних опозиционара.

И сад се чуде, што та генерација имаружни и неспособно штампу! Каква генерација, таква јој и штампа. Данашње покољење је онакво, како су га радикали васпитали. Садашња српска штампа у већем својем дијелу је такође васпитаник радикала.

Жале се биоградски радикални службени листови да у српској штампи нема ни патриотизма. Признајемо, да неки српски листови рђаво схватају захтјеве српскога родољубља. Они напади на војску, оно лудо откривање и државних тајна — никако не служи за похвалу свјесној штампи. Па ипак они нијесу прави кривци, јер ови се налазе или у радикалним владама, или у радикалним главним одборима. Ово су кривци, који су својим примјером у недавној прошлости убили свијест о родољубљу у српских јавних радника. Кад је вођа читаве једне странке могао да издаје своју отаџбину непријатељу, са којим је тада ратовала, и да због тога од својих присталица још буде слављен, што да његови пошљедоваћељи у данашњој српској генерацији не би тако нешто чинили путем штампе? Радикална је штампа под Обреновићима јавно позивала француске банкаре да Србији не дају пара, јер ће народни нововоц отићи у „челусти реакције“, и онда су тако издајничко понашање према својој отаџбини радикални листови називали слободоумљем и родољубљем! Такво је слободоумље и родољубље по атавизму наслиједило данашње српско покољење, те га кроз своју штампу у пуној мјери примјењује према радикалима, који су сада на власти!

Данашња српска штампа, са малим (нерадикалним) изузетком, је ивер, који је отпао од радикалне кладе. Лијепо важе народ: не пада ивер далеко од кладе!

Радикали су сада објавили рат томе својем иверу, својем нигомцу — српској штампи! Како су је научили, таква им је!

Криво им је, што та штампа ружно навада и Краља и његов дом. Да богме да је то за осуду. Али нијесу ли радикали најгнусније клеветали краљеве Обреновиће! Они су ти, који су данашњој српској штампи дали рецепт по којем разбарушени типови кроз новине пишу ругобе и гнусобе о српским краљевима.

И док запомажу противу биоградских листова који навадају Краља Петра (ми те нападе жалимо, јер личност владаочева треба да буде високо изнад под-

Талијанско-турски рат

Са бојнога поља — или боље рећи: са бојнога мора, пошто се овај рат међу Италијом и Турском и води, углавном, на мору — потоња два три дана нема никаквих крупнијих и одређених вјести.

Кочоцере се јуначки једна и друга страна. Замахују шакама из Стамбола на Рим, и из Рима на Стамбол, али песнице плусну по — води Средоземнога Мора „Миролубива“ Европа, пошто је увидјела, да ту и неће бити већег проливања крви, јер се супарници на суву не могу ни докучити, заложила је све силе, да остану на пуној снази „правда и човјекољубље“ и да се учини крај рату.

Варош Триполис, главно мјесто покрајине истога имена, талијанска флота је бомбардирала. Војска се искрцала и заузела Триполис — без отпора.

Редовне турске трупе, које су биле у вароши, повукле су се у унутрашњост земље. *Оне се не мисле предати. Ријешене су да бране стоју до стоју Калифова светог земљишта.* Према томе, Талијани ће у Триполису имати доста муке, ма да им је олако пошло за руком да заузму главну варош.

Колико ће трајати рат

Војни стручњаци и европска дипломатија не могу се сложити у предсказивању што се тиче времена, колико ће трајати талијанско-турски рат.

Дипломатија држи да ће се рат убрзо окончати. Она ће га прекинути „у корист мира“, који је толико прирасао за срце свих њихова свијета. Човјекољубиве душе из великих европских пријестоница (читај: капиталисти, чији шпак због рата много страда!) упућују преко европске штампе једнодушне позиве владама Великих Сила, да прекину крвопролиће и да „у интересу човјечности“ измире Турску и Италију. Судећи по њиховијем жељама, рат би одмах требао да престане. Али дипломатија оклијева. Нико не жели да први узме улогу помирителца, знајући да веома често бива, да добије батина баш онај, који хоће да мири двојцу завађених. Сва се улога дипломатије сада своди на то, да ограничи пожар, да не захвати Балкан. У томе се до сада усјело, јер су све балканске државе изјавиле неуглађеност.

Војни стручњаци имају најрђе мишљење што се тиче трајања рата. Они веле, да Турска неће поустити. Италија је заузела Триполис. Турска је у томе није могла спријечити. Али рат не престаје тјем, што је Италија заузела Триполис. Турска и даље остаје с Италијом у рату. Ако Италија жели да последи коначнога заузећа Триполиса Турску натјера да обустави непријатељства, она ће тад мо-

рати да цариградску владу на то принуди. Како? Побједом турске војске? А то је Италији немогуће, јер би за тај случај морала искрцати своју војску на Балкану или у Малој Азији. То јој пак, Европа не доушта, јер не пристаје, да се пожар пренесе на Балкан. И док год Турска не пристаје на закључење мира, на талијанску трговину и њене поданике у Турској биће примјењиване одредбе ратнога права, тј. Италија ће, док траје рат, имати огромну штету за своје трговинске интересе у Турској. Више би та штета изнијела, него ли можда корист од Триполиса, ако би се рат продужио.

Држи се, да би Италија у томе случају прибјегла блокирању Солуна и Смирне, па можда и бомбардовању истих, да би на тај начин Турску принудила на закључење мира. Али у тој мјери лежи опасност од појаве зангела на Балкану, те ради тога све Велике Силе и траже начин, да прије тога помире зараћене стране.

Боно мјесто Аустрије

Талијанске ратне лађе бијаху се појавиле пред Превезом на обали Јужне Арбаније. Бомбардовале су турска утврђења, потопиле су једну турску торпедњачу и покушале су да искрцавају војску.

Подигне се бура гњева због тога талијанског корака у Јужној Арбанији... шта мислите гдје? Сасвијем природно у Цариграду, јер њих се то и највише тиче! Не у Цариграду, него у бечкој штампи.

Шта то тражи талијанска војска у Јужној Арбанији? — узвикује бечка „Нова Слоб. Преса“. Судбоносан је тај талијански корак Осогољени Арбанаси подићи ће се на оружје, и мир на Балкану одмах ће бити поремећен. Ми тај талијански корак — вели „Преса“ — никако не можемо одобрити „у интересу мира“, зато „што тај корак вријеђа наша осјећања, нашу осјетљивост“!...

Из Рима би послата депеша војводи од Абрुце, команданту талијанских ратних лађа прет Превезом, са наредбом, да остави Превезу, то опасно мјесто за балкански мир, толико боно за Neue Freie Presse!

Њемачка штити Талијане

Њемачка, патентирана заштитница Турске, штити у овоме рату — Талијане. Одиста тешка улога. Има да се бира између штићеника и савезника. И штићеник, који је толико уздање полагао у својега заштитника, жртвован је за рачун савезника, који се у противноме могао наједити и ноћи из Тројнога Савеза у Тројни Споразум, у којем се налази Енглеска, — душманин Њемачке.

тичких страсти), докле и насупрот закону о штампи допуштају, да баш њихови, махом радикални, листови воде кампању противу нашега Краља! Кад је биоградским радикалним листовима допуштено (ако не и наређено) напасти Краља српске Црне Горе, они остали биоградски листови добијају тијем заразу зла примјера и анегит за брљање Краља Србије и његова дома. Ако за све њих вреди исти закон, онда се не смију класирати по оној ријечи: quod licet jovi, non licet bovi!

Радикали немају смисла за државну и националну странку. Они су унели у српско друштво општу пометњу, јер су санкционисали начело, да је у политици све допуштено, што води личној користи. Томе неморалу потчинили су и огроман дио српске штампе, коју мисле да ураду уне стегом и реакцијом, мјесто да је доведу у ред добрим примјером одозго.

Недемократске мисли демократскога вође. Љубо Стојановић је вођа радикалне демократије у Србији. Његова странка заступа најчистија демократска начела. То је чистокрвна демократија, која тражи општу једнакост и јавност за свачија дјела и начела.

Вриједно је видјети, у колико је вођа те демократије дошљедан њеноме програму. Поводом талијанско-турскога рата, уредник једног биоградскога листа обратио се за мишљење о ситуацији и вођи радикалне демократије, и Љубо Стојановић казао му је ову велику мисао:

„Што се тиче спољне ситуације која је настала окупацијом Триполиса, ја налазим, да у свијема питањима спољне политике треба да постоји државно мишљење, и министар спољних послова једини је мјеродаван да то мишљење износи.“

Овакве недемократске погледе није се усудио да јавно заступа још ни један демократ.

Изузетак је учинио вођа радикалне демократије у Србији. Ако је Љ. Стојановић као вођа демократије присталица владе народа, тад ће свакако знати, да је у таквој владавини државно мишљење исто што и народно. У влади народа, којој је демократија носилац, сваки грађанин има право да исказе своје мишљење и у питањима спољне политике. Не мари, да ли је то његово мишљење мјеродавно. Још је мјеродавније, ако га исказе вођа какве велике политичке странке, који у парламенту утиче и на државни живот. То је у овој прилици случај са Љ. Стојановићем. Он не смије у владавини демократије да само министру даје искључиво право на исказивање мишљења о државним питањима. Вођа радикалне демократије или није био способан да даде ма какво мишљење о спољашњој ситуацији, или није имао смјелости да га исказе. Своју неспособност маскирао је изговором, дајући само министру једно право, које у влади народа има и сваки народни посланик, и сваки угледнији јавни радник, и сваки грађанин.

А можда је тијем Љ. Стојановић хтио да покаже, како у крупним државним питањима нема право да мјеродавно говори и сваки политички клуподер. То, на име, у демократији, веома често бива: да се за мјеродавнога судију намеће и свака незналица, само ако има уза се већину. Чак и такви „квалитети“ траже да се слуша њихова ријеч, кад се рјешавају државна питања највишега степена, јер се ослањају на народно повјећење и говоре у име „суверенога народа“.

Биће да се вођа демократије у Србији драговољно одриче једнога права, које му се као вођи велике странке, као народном посланику, историку и бив. шефу владе не може одрећи, само да би и својој војсци дао на знање, да сваки њен редов нема право, да чини изјаве о спољној политици. Али у томе случају Љ. Стојановић није демократ; најмање је радикални. Он се таквим поступком приближује умјереним странкама, које државу стављају изнад неписмене већине, а државно мишљење, које могу давати само способни и образовани, изнад мишљења неспособних букача. Он је деманговао и себе и своју демократију, показавши, да ова никад не може постати државна странка, јер је признао, да само министар има право да исказује државно мишљење.

Југословенски министар

— Југословени у Аустрији добиће министра —

Захваљујући акцији југословенских посланика у бечком парламенту, питање о постављењу југословенског министра све више има изгледа да се оствари.

Ако се може вјеровати гласовима, што из Беча долазе, постављењу југословенског министра наклонени су и сами владини кругови.

Тако се јавља да је и министар-председник барон Гауч вољан да се заузме за то, да оснује мјесто југословенског

земаљског министра. Он држи, да је најбоље, да се најприје уз рехабилитирање чешких и њемачких министара, оснује и једно југословенско министарство тако, да ће се моћи у влади вазда рјешавати народна питања према становишту народних представника. Министар-председник уважава важност југословенскога министра, особито у ово доба након анексије и након намјера аустријске владе да економски ојача и придигне Далмацију и Приморје. Но министар-председник барон Гауч везује за оснивање тога министарства, чини се, исте услове као и његов предшасник барон Бек. Словеначка клерикална странка, којој је на челу д-р Шуштершић, зато је сада у својим или њима блиским листовима и покренула ово питање. Њихова акција иде за тим, да се Јужни Словени у аустријском парламенту уједине, али наравно под условом, да словеначки клерикалци заједно са хрватским клерикалцима играју главну улогу. На то, разумије се, не могу пристати остали чланови југословенске репрезентације у аустријском парламенту.

У овом питању и у коначном рјешењу тога питања имају сви Јужни Словени једнако право гласа без обзира на њихов број, а не да се предаду на милост и немилост вођству д-ра Шуштершића, који би ову позицију искористио само у сврху својега личнога политичкога уплива. Историјат барона Бинерга о том може штошта говорити. Садашњи аустријски премијер иде за тим, да у својој већини — које још нема — окупи осим Нијемца и Пољака и Чехе и Јужне Словене.

Из тога јасно излази, да ће од Југословена много зависити како ће ово питање узети обрт. Ако буду сложни и гледали општу ствар прије свега, лако ће се моћи споразумјети и наћи личност, која ће задовољити све групе, али ако се буду интереси народних запостављали у корист интереса страначких и личних амбиција чак и да буде постављен и југословенски министар неће се добити ништа.

То сви признају, али да ће и уважити, видјеће се.

Мисли

Заблуда је најосјетљивији живац човјеков. Ко у њу дирне, буну цио организам.

Поклон најчешће има обиљежје зајма.

Од слабостиња не само да друштво нема користи, него је и од највеће штете по себе.

Ко не учини ништа за себе, срећа и случај му могу тош мање учинити.

Бог чува и штити, али и не спасава; човјек се спасава сам радом и дјелима својим.

Добре особине не могу се назвати и оне, које се не виде и осјећају, а сами их људи истичу.

Добročинства су ријетка, али тајна добročинства несталу.

Искушења су тешка, али се врло често клизне и нехотице.

Човјек није никад толико чврст, да га ништа не може да сломије.

Сваки суди по себи: поштеноме су сви поштени, а непоштен од сваког преза.

Грешници обично развијене савјести немају, зато је највећи грешник онај који савјести има.

Зарадити није што и стећи. Зарадити се може лако, али је стећи тешко.

Има их којима и цвијеће не мирише.

Валси

Берба винограда

Ове године виногради нијесу добро у нас побијели. То је дошло отуда што у опште вријеме није било погодно за винограде. Због тога је сада вино врло скупо, скупије много више него је до сад икад било. На тај начин вино се продаје по баснословној цијени тако, да се неће моћи куповати, или бар неће се моћи куповати у оној мјери у којој се до сада куповало.

Ушљед тога вино ће се морати са стране увозити. А кад је већ до тога дошло, није на одмет да се зна каква је берба винограда у опште на страни била.

Година 1911. и ако у анализама виноградара неће бити уписана међу најбоље виноградне године, моћи ће се свакако уписати у ред прилично добрих година, тим више, што од године 1903. на

овамо није било повољније бербе, но што ће бити овогодишња. Суша, која је у привреди нарочито окованима нанннела приличну и осјељиву штету, није могла баш најповољније утицати и на винограде, али је свакако боље, да је и са сушом прошло, него ли са градом и сиљном влагом, која би винограде могла уништити. Овогодишњи род винограда ако и неће бити квантитативно онолики, како су изгледи показивали и како се очекивало, биће изврсног квалитета, каквог скоро није било; то је једина добра страна овогодишње скоро двомјесечно трајне суше.

Вијести о изгледима и о процјенама овогодишње бербе из свих крајева свијета прилично су повољне. Оне указују на добру средњу бербу.

Италија рачуна, по вијестима „Giornale viticolo italiano“ на бербу од којих 48,000,000 хектолитара, што одговара 80,000,000 тона грожда, јер просјечно рачуна се, да 100 тона грожда дају 65 хектолитара вина. Неки талијански листови тврде додуше, да ће овогодишњи принос износити и преко 52,000,000 хл. али ничим не поткрепљују своја гврђења, па ће прва статистика стручног виноградарског листа бити свакако вјероватнија. Бербе Италије прошлих трију година биле су овакве: година 1910. донијела 29,293,240 хл., год. 1909. 41,398,000 хл. и год. 1908 донијела је 47,868 хл. За годину 1911. очекује се изврсан квалитет.

Француска: Почетком мјесца јула гласиле су службене процјене за год. 1911. на 55 до 60,000,000 хл. Стручни листови напротив држе се против ове процјене врло песимистички. Тако н.пр. „Revue de viticulture“ држи, да је ова процјена превисока и није узела обзир пероноспору и мољце, па да берба у Француској неће донијети више од 45,000,000 хл. Природ у задњем трогодишту био је овај: год. 1910. 28,529,644 хл., год. 1909. 54,544,860 хл. и год. 1908. 60,545,265 хл. Како се види, Француска, ако и стоје службене процјене, једва да ће достигнути прошлогодишњу и претпрошлогодишњу бербу, па ова година за њезино виноградарство није баш особито повољна. Буду ли се напротив испунила песимистичка нагађања стручних листа, ова ће берба за Француску бити чак лоша. Једино што се и онде тјеше овогодишњим извршним квалитетом.

Шпанија: Ради овогодишње тропске врућине у Шпанији, која је ондје започела већ у првој половини јуна, па је мишло преко 80 дана без једне капи кише што је шкодило доста виновој лози, јер се јавила и пероноспора, рачуна се ондје на средњу, односно нормалну бербу, која се креће између 14 до 16,000,000 хектолитара.

Португал: Португалским виноградима шкодила је пероноспора ове године ваља више него икојом другом. Но успјешном борбом неће се њезине пошљедице осјетити, јер ће овогодишња берба одговарати просјечном винским природом од 8,000,000 хл. Више штете него ли пероноспора напало је су португалским виноградима јак град, који је уништио многе и то баш најбоље португалске винограде као н.пр. Доуро.

Алжир: Овдје се очекује средња берба. У години 1909. продужено је 8,228,615 хл., а у 1910. год. 8,524,309 хл. Толико се рачуна, да ће свакако бити и ове године.

Њемачка: Стање је винограда у Њемачкој врло повољно, а и квалитета биће јак доброг. Земље, које у Њемачку експортирају вина, ваља с тим да рачунају и да за времена потраже друга тржишта.

Швајцарска: По вијестима понотехничке станице у Цириху изгледи су бербе у Швајцарској врло повољни; у француској и талијанској Швајцарској пак врло добри, а у њемачкој Швајцарској осредњи. У мјесецу јуну наступила је додуше јака пероноспора, којој је толико вријеме било добро, али се марљивим штрпањем винове лозе парализирало њено лоше дјеловање. Швајцарски принос рачуна се 1 милијун и 200,000 хл.

Грчка: У опште се баш не рачуна на одвећ богату бербу. Крф једва да ће моћи извести 26,000 хл. вина. Ст. Маура рачуна на повољнији природ, на којих 100,000 хл. Грчким виноградима много је шкодило кишљиво вријеме за вријеме цвијета, па су гроздови остали ријетки. У опште се рачуна, да ће целокупни грчки извоз донијети једва 300,000 хл.

У Аустрији и Угарској са Хрватском стоје виногради у опште добро. Пероноспора се додуше ту и тамо јавила, али је остала без штете, јер су јој виноградарци, поучени даљском недаћом, доскочили честим штрпањем. Исто тако ни ондјем није могао нанннети већих штета, јер се за времена предусријетао прашењем. Уз то је и сама година са сухим и топлим временом спријечила многу болест лозе, које се јављају као пошљедица многих киша и влага.

У сусједној Аустрији осим у доњој, где су неки виногради пострадали од туче, изгледи бербе задовољавају. Неки крајеви Истре и Гориче претрпили су прилично од превелике жеге, док Далмација стоји нешто боље. Бечки „Allgemeine Wein-Zeitung“ на основу добијених извјештаја предвиђа у овакву бербу, у поређењу према прошлој години:

	1910.	1911.
Доња Аустрија	153.260	800.000 хл.
Штајерска	324.366	351.200 „
Корушка	—	100 „
Крањска	58.958	160.000 „
Тирол	666.704	596.000 „
Ворарлбершка	298	700 „
Горича Градишка	112.605	200.000 „
Трст и околина	8.640	9.000 „
Истра	429.227	369.750 „
Далмација	727.992	1,120.000 „
Чешка	4.512	12.000 „
Моравска	21.285	137.000 „
Укупно	2,507.927	3,755.850 „

Херцеговачки виногради незадовољавају, јер им је жега уништила двије трећине овогодишњег природа. У Угарској биће берба свакако испод процјене, јер како год су виногради с почетка врло добро стајали, нијесу мађарске пјесковите земље могле да издрже како треба овогодишњу тропску врућину. Токајски виногради осим тог, претрпили су много штете и од туче, те ће овогодишњи род у Угарској једва постићи онај из године 1908.

Дакле наша најближа околина, Далмација и Италија, најбоље је родила, те оданде треба и вино набављати.

Кратке вијести

Скупштина Матице Српске. Данас се у Новом Саду држала главна скупштина Матице Српске, на којој се расправљало о познатој проневјери њених чиновника.

Н. Скупштина у Србији. Указом краљевим сазвана је Народна Скупштина у Србији у четврти редован сазив на дан 1. октобра у Биограду.

Забрањен лист. Цариградски рагни суд забранио је излагање „Јени Газете“. Тако ће овај лист продужити излагање, под другим именом.

Угарски министар трговине. Из Пеште јављају, да ће за министра трговине бити постављен гроф Стеван Трса.

Реформе у Русији. У Русији намјеравају, да министарство унутрашњих дјела из основе преуреди. Намјеравају, да министарство унутрашњих дјела буде искључиво за полицију, а одљење за земство, санитет, пошта и телеграф одијелиће се.

Војно-авијатичка станица. Аустријска поморска ратна управа подижуће у Пуљу војно-авијатичку станицу, којом ће управљати линиски поручник Клобучар. Обавиће се проба с новим бијансом, који се може спустити на морску површину и опет се дигнути у ваздух.

Кијево противу Јевреја. У Кијеву је ријешено да у позориштима не приме ни једнога Јеврејина за члана, а тако исто ни у универзитету није уписан ни један Јеврејин за слушаоца.

† **В. С. Шлеј.** Контрадмирал америчке Уније Винфилд Скот Шлеј преминуо је у Њујорку у 72. години живота. Шлеј се родио у Марланду и поријеклом је од њемачке породице. За вријеме рата са Шпањолском повјерена му је управа једне ескадре у кубанским волама. У одлучној битци код Ст. Јага извео је Шлеј прву навалу. Та је битка уродила процесом, пошто је Шлеј хтио за себе узети највећи дио успеха; надзавједник американог бродовља Сампсон одредио је строгу војничку исграду, која је год. 1901. одбила захтјеве Шлејеве.

Дневник

Вратили се са Тополице. Њихова Величанства Краљ и Краљица вратили су се прекјуче по подне са Тополице на својем аутомобилу са Њиховим Краљ. Височанствима Књагињицама Ксенијом и Вјером и Књазом Петром.

Краљев рођендан. У недјељу је по цијелој земљи на свечан начин прослављен седамдесети рођендан Његова Величанства Краља. На Цетињу је у манастирској цркви послје службе Божије било благодарење за здравље и дуг живот Његова Величанства. Благодарењу су присуствовали Њихова Краљ Височанства Књаз Мирко и Књагиња Наталија, царско-руски отправник послова господин Обнорски, влада и многобројни народ. Пред црквом је била упарађена војска са музи-

ком. Свршетак благодарења оглашен је пуцањем из топова.

По изласку из цркве Књаз Мирко и Књагиња Наталија прошли су поред трупа, поздравивши војску, која се одазвала бурним клицањем Њиховим Краљ. Височанствима За тијем је војска дефиловала испред Њихових Краљ. Височанстава Књаза и Књагиње, који су, окружени од великодостојника и официрског кора, стајали пред дворским вестибилом. Чим је свршено дефиловање, Књаз Мирко је сео у кола са министром војним г. бригадиром сердаром Ј. Вукотићем и одвезао се у Војни Стан. Ту су официри и војници били почашћени од стране Књаза Мирка, који је том приликом бираним ријечима и са пуно топлине и јасноће дао израза радости Својој и свијех присутних поводом прославе рођендана Врховног Команданта војске, Његова Величанства Краља. Сви присутни ускликнули су заједно са Књазом Мирком: живио Краљ! Његово Краљ. Височанства Књаз Мирко остао је по томе у средини официра још неко вријеме, па се иза тога вратио у Двор, поздрављен од официрског кора одушевљеним клицањем.

По подне истога дана у општинском парку свирала је војна музика под управом капелника г. Вилмера. Народа је у парку било веома много, јер је и дан био особито лијеп и топао. Међу народом бјеше и велики број странаца, који све више посјећују нашу пријестоницу.

У вече је варош била осветљена. До неко доба ноћи улице и простори испред главних кафана били су препуни одабрана пријестоничкога грађанства.

Пошто се Краљ са Краљицом и осталим члановима узвишене краљевске породице тога дана налазио на Тополици код Њихових Краљ. Височанстава Нашљедника и Нашљеднице, то је са Цетиња отпразљена Краљу маса телеграфских честитака, препуних народне љубави и оданости.

Поводом седамдесетого рођендана Њ. Вел. Краљ примио је и из иностранства готово од свију европских владалаца веома срдачне телеграфске честитке, а исто тако и из српских и словенских крајева.

Са забаве. Забава, што је приредила у суботу у вече Цетињска Читаоница уз судјеловање пјевачког друштва „Његош“, чланова Н. Позоришта и војне музике, није била у свему онако како се с правом очекивало. То није било кривицом приређивача, већ напротив приређивачи су били учинили од своје стране све, да забава што боље и свечаније испадне. Концертни дио био је изведен на опште задовољство и праћен је са необичном пажњом. Сви судјеловачи као да су се надметали ко ће од кога боље извести програм. Али кад је дошло до другог дјела — игранке још у самом почетку почело је затегнуто. Како посјета није била ни приближно добра, а особито је била велика одсутност породица, то је било врло мало дама, а и оно што је било није хтјело да узме удјела у игранци, те је тако игранка прије свршена него обично и тако су се гости још до поноћи били сви разишли. Овом приликом не можемо а да за овакав нехат не замјеримо онима којих се тиче. Прва забава у овој сезони, па не испада како треба због играчица! Као да наше женскиње не мари за игру и забаву, јер забаве посјећују мушки у врло великом броју, па чак и ожењени без жена! Забаву са својом посјетом извођели удостојити Њих. Кр. В. Књаз Мирко и Књагиња Ната-

лија и са интересовањем пратили концертни програм. Још су били и многи чланови оvd. дипломатског кора са својим породицама, као што је било и иначе доста отмјенијег мушког свијета. Добровољне су прилоге дали: г. г. д-р Лазо Томановић, председник Министарског Савета 20 перпера, Мило Дожић, министар правде и заступник министра просвјете и црквенијех послова 10 перпера, Н. Н. 5 перпера, Митар Јовановић, учитељ 2 перпера, Алекса Матановић, адвокат 2 перпера и П. Богдановић, наставник богословско-учитељске школе 1-70 перпер.

Концесија за електрику. У нашем народу велико је интересовање за концесију, која је дата г. инжињеру Дешковићу ради подизања електричне централе на Морачи. Према уговору радње су требале у велико да отпочну још у току овога љета, пошто је за тај рад везано развиће разних индустрија и експлоатација природних блага наше земље. Како смо извјештени, концесионар још није успио да нађе потребну количину капитала за тај велики рад, те би добро било, кад би се за ту цијелу ангажовали и капитали, који се нуде за радове друге врсте, пошто је пријеска потреба да се концесија за електричну централу на Морачи час прије оствари.

Колера у Скадру. У Скадру се колера поново разбуктала. Како је вријеме веома топло, то се све више шири. Наша влада је због тога појачала санитарски кордон према Турској, а нарочито на Скадарском Језеру за све путнике и робу из Скадра. Веома оштре мјере остале су на снази и у Уцињу и дуж Бојане.

Вјерење. Г. Лазар, син нашег пријатеља г. Пере А. Ђорђевића, журналисте из Биограда, вјерио се са г-ђицом Надеждом, ћерком г. Трифуновића, пуковника у пензији. Родитељима и вјереницима усрдно честитамо!

Покушај самоубиства. У биоградским листовима читамо: У четвртак пред вече покушао је да одузме живот поднаредник треће чете првог батаљона шестог пјешадског пука Милутин Лалић, родом из Црне Горе. Пуцао је на себе из брзометне пушке. Испалио је четири метка, од којих су га два погодила у подгрлац. Ране су опасне и тешко ће остати у животу, али и ако живот сачува, остаће без доње вилице. На питање зашто је пуцао на себе, није могао одговорити, али је написао, да је то учинио због тешких прилика у којима се налази.

Још једна нова звијезда репацица. Док су астрономи имали пуна два мјесеца дана, да мотре само Бруксов комет 1911. ц., стигла је прије недјељу дана вијест, да је Кинисет открио нову звијезду репацицу 1911. е, која се види само на дурбину. Бруксов и овај комет могу се видјети на нашем вечерњем небу. Прије три дана јављено је, међутим, откриће једног још новијег комета, 1911. ф., који се може видјети и простим оком у рану зору. Ту нову репацицу открио је астроном Белијавски у Сименсу на полуострву Криму 16. ов. м. У јутру тога дана била је нова репацица сјајна као звијезда треће величине и имала лијеп развијен реп. Шљедетег јутра радознило су ишчекивали бечки астрономи излаз новог сјајног комета. Пред зору почели се кидати облаци и око 4 сата у јутро опажена је нова репацица простим оком. Била је сјајна као звијезда друге величине, а реп-

јој се пружао кроз цијелу једну чистину међу облацима. На дурбини виђена је око сјајне језгре кометове и карактеристична „капа“, која је такођер била врло лијепо развијена. То јутро имала је нова репацица положај 163° ректасценције и 9° сјеверне деклинације, била је у звјездишту лава. Њена се ректасценција увећава за 3 ступња, а деклинација за 40 угалских минута. Како се примиче сунцу, све излази позније. Сада се види послје 4 сата у зору на истоку.

Једном за вазда. Учестале су нам некакве „исправке“ од појединих лица, који су били бирани за посланике, па нијесу изабрани: како тобож они нијесу били противкандидати и како су они противни томе били и т. д. Ми те исправке нећемо да доносимо, јер је очигледно о чему се ради. Они су провалили ако се може, па кад им није испало, а они, баш као у оној причи, тргли руке па се извињавају: ми нијесмо хтјели! А да су нешто, као што нијесу, изабрани, другаче би сад говорили!

Од уредништва. У нашем извјештају о погребу пок. попа Радована Марковића међу осталим донијели смо кико се са посмртним остацима на крају Подгорице опростио представник вароши, а г. Марко Лековић, наставник, извјештава нас сада да је он то био и држао говор у име подгоричке гимназије.

Вријеме. Пресиноћ смо имали кишу, која је добро наувасила земљу, ушљед чега је доста било захладило и ако је јучерашњи дан био махом сунчан. Исто тако киша је падала и синоћ и била је доста плаха. Данас је освануо лијеп јесени дан са топлим сунцем. Ваздух је свјеж и прохладан, сунце топло, а небо окићено паучастим облацима, који се лепршају по хоризонту.

Разне вијести

Женски рад у Француској. Обично се мисли, да највише раде жене у Њемачкој. Не пошљедње статистике доказују да се у Француској, а не у Њемачкој налази већи број жена, које раде. И заиста, Њемачка са својих 60 милијуна становника има тек мало више од 5 милијуна жена, које су заласлене у занатима, трговини и другим професијама, а Француска их броји преко 7 и по милијуна. А треба узети да становништво цијеле Француске износи 38 милијуна. У Француској ради пољске послове преко 3 милијуна жена, а у индустрији 2 и по милијуна. Има некојих индустрија, као н. пр. кројачка, индустрија рубља, шешира, вјештачког цвијећа, у којима ради скоро искључиво жена. Саме кројачице у Француској надвисују бројем сталну војску, а самих модистаца има око 53.000. У Француској има 24 женских адвоката, 57 љекара, 841 књижевника и списатељица, а три жене имају диплому архитекта. Учитељица музике има 8360, у позоришима има 4247 певачица, 1468 глумица и 641 играчица. Ови бројеви показују најбоље, какав је утицај жене у Француској и на пољу рада.

Електрични систем свијета. Американске новине пишу, да је Србин Никола Тесла дуго времена радио на једном проналаску, који он назива електричним системом свијета. Готово је невероватно шта он мисли са тијем проналаском, да постигне. Он није казао принцип свога проналаска, али је изјавио, да је открио једно ново својство електричних таласа, да се електрична струја може водити слободно кроз ваздух, без жица и око цијелог свијета. Ту струју могу употребити све машине, које се налазе на земљи, у води или у ваздуху. Према томе морске лађе не морају носити планине од угља, који употребљују за пожење машина. Довољно је, да у лађи има велики електрични мотор и апарат за хватање струје из ваздуха, и лађа може путовати без престанка, вјечито, а да се не мора товарити угљем. Но највећу вредност може имати овај проналазак за крилатице. Познато је, како се бензински мото-

ри лако покваре. Ако се при летењу мотор поквари, онда крилатица мора пасти на земљу. Како бензински мотори гроче материјал за гориво, то крилатица може летјети дотле, док има на њему бензина. С тога се не може на пр. извршити лет од Париза до Петрограда. Напротив Теслиним проналаском може се постићи, да крилатица обиле око цијеле земље, не спуштајући се на земљу ради материјала за гориво, који није потребан. Крилатици би добила моторну снагу из ваздуха, кроз који би пролазиле слободне Теслине струје. Телеграф и телефон усавршиће се. Неће бити потребно тражити на пр. везу од телефонисткиње, јер неће ни бити жица, пошто пренос ријечи врше слободне електричне струје. Сваки ће моћи носити у снагу телефонски апарат и кад хоће да говори с ким, па ма тај био на другом крају свијета, он треба само да постави на своје механизму једну комбинацију која одговара комбинацији онога, с ким хоће да говори, и веза је готова. Ко се претплати на оперу, може од опере добити њену комбинацију и тако кад год зажели, може имати везу са опером и слушати најславније певаче и у најдивљим предјелима. Разумије се, да ће проћи дуго времена, док се овај проналазак оствари у појединостима, које смо навели, али је његовом појавом отворен пут за безбројне проналаске у овоме правцу.

Краљ власник хотела. Ових дана су у Штутгарту свечано отворена два хотела за странце. Власник им је сами краљ виртембершки. Дао је двије своје куће да се претворе у хотели, јер ће му тако више доносити. Овом згодом приповиједају новине да је један виртембершки краљ већ био хотелскијер. То се збило овако: Руски цар Петар Велики спремао се да посјети Штутгарт, али је желио да одједне у хотелу а не у краљевском двору. Тадашњи краљ виртембершки даде одмах једну кућу преградити у Штутгарт и кад су га поспратили у одређен хотел, дочекао га је краљ виртембершки обучен као вратар. Овај хотел постоји и данас и доноси краљу око 150.000 марака на годину.

Босанске жељезнице. Од јануара до краја августа о. т. отпремљено је на босанско херцеговачким жељезницама 2.102.825 особа и 1.021.882 тона партајске робе, а за то примљено 10.121.089 круна. У истом периоду прошле године отпремљено је 1.956.391 особа и 933.661 тона партајске робе, а примљено је за то 9.419.120 круна. Према томе је особни промет у овој години до сада израстао за 143.434 особе, а промет робе је порастао за 88.221 тону, ушљед чега су приходи порасли за 701.690 круна. Повољни размјер у приходима проистиче већим дијелом од повећаног промета робе.

Занимљивости

— Цар руски влада са тридесет и три народности, од којих свака говори свој нарочити језик.

— За вријеме француског краља Анрија VIII. народ и сиротиња хранили су се свијема врстама меса, а хљеб је био скуп и јео га је само богатији свијет.

— У морској води има сребра шест и по пута више него злата, а кад би се из воде свијех мора извадило злато, добила би се сума од преко 6000 милиона круна.

— За вријеме од 24 сата срце произведе снаге од прилике 87.000 метарских килограма.

ЧАСТ МИ ЈЕ ЈАВИТИ

ПОШТОВАНОМ ГРАЂАНСТВУ

Да сам поред моје досадашње радње добавио сваковрсне уске (цивилне) робе, такођер имам и зимских капота свију врста, дугачких и кратких, имам робе за ђаке и за ћезу мању и вишу, од свију врста; роба је добра и солидна, робу дајем и на чекање уз сигурност. Молим за што већу посјету.

Цетиње, 27. сеп. 1911. г.

С поштовањем
Блажо М. Маркуш.

Р. бр. 67. бр. 25. 1—2